

Pentti Oinonen

1/8

00102 EDUSKUNTA

KANTELU

Kansanedustaja Pentti Oinonen katsoo oikeuskanslerille osoittamassaan 14.2.2012 päivätyssä kantelussaan, että puolustusministeri Stefan Wallin olisi ollut esteellinen puolustusvoimauudistukseen liittyvässä varuskuntien lakkauttamisasiassa sen vuoksi, että hän on Uudenmaan Priikaatin killan (Nylands Brigads Gille rf) valtuuskunnan jäsen. Kantelija toteaa, että myös ministeri Wallinin valtiosihteeri on saman killan valtuuskunnan jäsen. Kantelija kertoo lisäksi, että Wallin on 9.2.2012 joukko-osastojen lakkauttamiseen kohdistuneen eduskunnan kyselytunnin päätyttyä puhutellut häntä sekä kahta muuta kansanedustajaa uhkaavaan sävyyn istuntosalin läheisyydessä valtiosalissa. Kantelija haluaa oikeuskanslerin tutkivan Wallinin menettelyn lainmukaisuuden myös tältä osin.

Oikeuskanslerinvirastoon on saapunut Oinosen kirjoituksen lisäksi useita muita puolustusvoimauudistukseen liittyviä kanteluita. Yhdessä kanteluista esitetään Wallinia koskevan esteellisyyssvähäyksen ohella muita väitteitä puolustusvoimauudistusta koskevasta päätöksenteosta. Muissa kanteluissa esitetään pelkästään muita väitteitä tai epäilyjä puolustusvoimauudistusta koskevasta valmistelusta ja päätöksenteosta. Koska esteellisyyssvähäyksen ratkaisulla on jo tapahtuneen arvioimisen ohella merkitystä myös sille, miten ministeri Wallin voi jatkossa osallistua puolustusvoimauudistuksen käsittelyyn, olen pitänyt perusteltuna ratkaista esteellisyyttä koskevaan epäilyyn keskittyvän Oinosen kantelun erikseen. Muiden kantelukirjoitusten käsittely jatkuu ja niihin annetaan ratkaisu myöhemmin.

SELVITYS

Pyysin Oinosen kantelun käsittelemiseksi tarpeellisen selvityksen puolustusministeriltä, puolustusministeriöltä ja puolustusvoimilta.

Puolustusministerin selvitys

Puolustusministeri Stefan Wallin antoi 5.3.2012 päivätyksen selvityksensä.

Selvityksen mukaan puolustusvoimauudistus perustuu kahteen perusasiakirjaan: pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan sekä hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan asiassa 7.10.2011 antamaan toimeksiantoon. Koska hanke on laaja ja perustuu kokonaisvaltaisiin poliittisiin arviointeihin ja päätöksiin, on ollut luonnollista, että

hankkeen eteenpäinviemiseen on liittynyt myös poliittista ohjausta. Hallitusohjelman mukaisia seikkoja, jotka edellyttivät poliittista ohjausta, olivat säästötavoitteiden käytännön toteuttamistavat, hallitusohjelman edellyttämän parlamentaarisen seurannan järjestäminen, puolustusvoimauudistuksen rakennemuutoksen suhde laadittavaan puolustus- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon sekä ruotsinkielisen varusmieskoulutuksen lainmukainen järjestäminen. Puolustusministeriö on yhdessä puolustusvoimien kanssa analysoinut hallitusohjelmaa pyrkimyksenä kehittää puolustusvoimauudistusta siihen suuntaan, että se mahdollisimman hyvin vastaisi hallitusohjelmassa asetettuja tavoitteita. Keskeisin kysymys valmistelutyön aikana oli sen selvittäminen, millä tavoin hallitusohjelman tarkoittamat säästöt voidaan saavuttaa hallituskauden loppuun mennessä vaarantamatta puolustusvoimien lakisäätteisten tehtävien toteuttamista. Näin ollen puolustusvoimauudistuksen tarkastelu rajattiin vain tämän hallituskauden aikaisiin ratkaisuihin. Valmistelutyössä otettiin myös huomioon hallitusohjelmassa oleva määräys ruotsinkielisen varusmieskoulutuksen turvaamisesta. Hallitusohjelmassa todetaan, että ruotsinkielinen varusmieskoulutus turvataan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Kielilain 39 §:ssä todetaan muun muassa, että vähintään yksi joukko-osasto on ruotsinkielinen. Lainvalmistelutöiden mukaan joukko-osastoilla tarkoitetaan nykyisin lähinnä prikaatintasoista organisaatiota. Uudenaan Prikaati oli suunnittelutyön alkaessa ainut ruotsinkielinen joukko-osasto. Vaikka Uudenmaan Prikaatia ei nimenomaisesti mainita hallitusohjelmassa nimellä, on Wallinille hallitusohjelman neuvotteluihin osallistuneena ollut täysin selvää, että hallitusohjelma tältä osin tarkoittaa juuri Uudenmaan Prikaatin säilyttämistä. Myös käydessään läpi hallitusohjelmaa puolustusvoimien johdon kanssa hän on ilmoittanut nykytilanteen tältä osin olevan hallitusohjelman lähtökohta. Hallitusohjelmasta ja sen tarkoittamasta kielilain määräyksestä johtuen Uudenmaan Prikaatin lakkauttaminen ei siis ollut vaihtoehto puolustusvoimauudistuksen valmistelun yhteydessä, eikä sitä ole siitä syystä koskaan harkittukaan. Mitään vastakkainasettelua jonkun muun joukko-osaston lakkauttamisen kanssa ei ollut. Valmistelutyö sisälsi useita kokouksia puolustusvoimien ja puolustusministeriön välillä ja puolustusvoimauudistusta on käsitelty poliittisissa elimissä useamman kerran (ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa 7.10.2011, 16.12.2001, 13.1.2012 ja 8.2.2012). Valmistelutyön tuloksena puolustusministeriö laati 3.2.2012 päivätyn puolustusvoimauudistusta koskevan muistion, joka esitettiin 8.12.2012 ja hyväksyttiin ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta ei perusteellisen käsittelynsä jälkeen tehnyt lakkauttaviksi ehdotettujen joukko-osastojen osalta muutoksia muistiossa esitettyyn ja ensimmäisen kerran jo 16.12.2011 käsiteltyyn ratkaisumalliin. Wallin ei puolustusministerinä ole tehnyt 8.2.2012 päätöstä asiassa, vaan nimenomaan ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa on puolustushallinnon esityksestä yksimielisesti hyväksynyt edellä mainitun muistion.

Uudenmaan Prikaatin killalla on sekä yleisiä puolustustahtoon ja –perinteisiin liittyviä että nimenomaan Uudenmaan Prikaatin toiminnan tukemiseen liittyviä tehtäviä. Killta ei käytä päättäjävaltaa Uudenmaan Prikaatin toiminnassa eikä vaikuta sen toimintaan. Huomionarvoista on, että killan toiminta ei ole maantieteellisesti rajoitettu. Killan toiminta kattaa koko maan ja sillä oli merkittäviä alaosastoja Raaseporin lisäksi muun muassa Pohjanmaalla, Helsingissä ja Itä-Uudellamaalla. Killan toiminta ei ole myöskään riippuvainen siitä, missä Uudenmaan Prikaati sijaitsee. Toisin sanoen, mikäli Uudenmaan Prikaatin toiminta siirrettäisiin Raaseporista muualle, killta voisi jatkaa toimintaansa sääntöjään muuttamatta muun muassa tukemalla maamme ainoata ruotsinkielistä joukko-osastoa toisella paikkakunnalla.

Killalla on varsinaisen kokouksen ja hallituksen lisäksi valtuuskunta, jolla on toimintaa tukeva ja neuvoa-antava tehtävä. Valtuuskunnalla ei ole operatiivisia tehtäviä, eikä sillä ole päättäjävaltaa killan asioissa. Valtuuskunta ei esimerkiksi nimitä killan hallitusta tai muita johtohenkilöitä, eikä myöskään vahvista killan tilinpäätöstä tai toimita siitä lausuntoa. Valtuuskunnalla tai

sen jäsenillä ei ole valtaa päättää killan talousasioista. Wallin on ollut killan jäsenenä vuodesta 1987 ja killan valtuuskunnan jäsenenä vuodesta 2007 lähtien. Wallin on osallistunut yhteen killan valtuuskunnan kokoukseen 18.4.2007.

Wallin on käynyt 9.2.2012 eduskunnassa keskustelua kantelijan sekä kansanedustajien Jussi Niinistön ja Ismo Soukolan kanssa. Kantelijan väite siitä, että Wallin olisi tässä yhteydessä loukannut kansanedustajien koskemattomuutta uhkailemalla kyseisiä kansanedustajakollegoita, on perätön ja virheellinen. Wallin on mennyt päättyneen kyselytunnin jälkeen ulos istuntosalista keskustelemaan Niinistön kanssa. Niinistö oli aikaisemmin päivällä antanut Yleisradiolle lausunnon, jonka mukaan olisi olemassa ”epävarma, vahvistamaton tieto” siitä, että Wallin olisi saanut valita Pohjois-Karjalan Prikaatin ja Uudenmaan Prikaatin lakkauttamisen välillä. Kantelija väitti samaa omassa puheenvuorossaan ja Wallin torjui silloin väitteen omassa vastauksessaan. Istuntosalin ulkopuolella Wallin näytti Niinistölle tulostamansa kopion Niinistön haastattelusta, viittasi Niinistön lausunnossa oleviin yllämainittuihin lukuisiin epävarmuustekijöihin ja kehotti Niinistöä lopettamaan virheellisten tietojen levittämisen. Wallin jatkoi: ”Muiten minunkin pitää ruveta puhumaan suoraan”. Sillä Wallin tarkoitti, että olisi pakotettu ryhtymään kärjekkääseen väittelyyn perussuomalaisien kanssa, mikä ei ollut hänen tavoitteensa. Josain vaiheessa kyselytunnin jälkeiseen keskusteluun liittyivät kantelija ja Soukola. Wallin kertoi heillekin, ettei kahden mainitun joukko-osaston välillä koskaan tehty valintaa eli tilanne oli päinvastainen kuin mitä Niinistö väitti.

Puolustusministeriön selvitys

Puolustusministeriön kansliapäällikkö Arto Rätty antoi 29.2.2012 päivätyn selvityksensä.

Selvityksen mukaan ratkaisumallin perustana ovat pitkän aikavälin tarpeet rakennemuutoksesta, hallitusohjelman linjaukset sekä puolustusministeriön ohjaus uudistuksen tavoitteista ja reunaehdoista. Puolustusministeriö antoi uudistuksen valmistelusta ohjauskirjeen puolustusvoimille 1.7.2011. Poliittinen prosessi linjattiin ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan kokouksessa 7.10.2011.

Valmistelutyötä on tehty puolustushallinnon sisäisenä virkamiestyönä puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien näkökulmasta. Pääesikunta käytti suunnittelussa erillistä työryhmää (Työryhmä 15), jolla oli ratkaisumallin laadinnassa keskeinen merkitys. Puolustusministeriöllä ei työryhmässä ollut edustusta. Työryhmä valmisteli ratkaisumallin suoraan puolustusvoimien johdon ohjauksessa.

Suunnittelutyön keskeisiä sisältöjä esiteltiin puolustusministeriön ja Pääesikunnan yhteisissä seminaareissa. Näitä ensisijaisesti puolustusministerille tarkoitettuja väliesittelyjä toteutettiin elo-marraskuussa 2011 yhteensä kolme. Puolustusvoimat toimitti materiaalin puolustusministeriöön ennalta ja ministerille järjestettiin perehdyttämistilaisuudet ennen seminaareja. Lisäksi asiaa käsiteltiin sekä puolustusministerin johtoryhmän kokouksissa että kansliapäällikön johtoryhmän kokouksissa. Ohjausta annettiin kahden ohjauskirjeen muodossa. Valmistelutyötä tehtiin pääsääntöisesti viikoittain kokoontuneessa työryhmässä (Keskiviikkoryhmä), johon kuului puolustusministeriön ja Pääesikunnan virkamiesjohtoa ja asiantuntijoita. Työryhmän puheenjohtajana toimi puolustusministeriön puolustuspoliittisen osaston osastopäällikkö. Työryhmä ei käsitellyt uudistuksen yksityiskohtia, kuten joukko-osastorakenne, vaan ne kuuluivat puolustusvoimien sisäiseen valmisteluun.

Yksityiskohtaisemmin ratkaisumallia ja sen perusteita on esitelty tasavallan presidentille, hallitukselle ja parlamentaariselle kontaktiryhmälle joulutammikuussa. Yksityiskohtien käsittely

julkisuudessa ennen kokonaissuunnitelman valmistumista tammikuussa 2012 ei käytännössä ollut tarkoituksenmukaista.

Valmisteluprosessista todetaan muun muassa, että ratkaisumallin sisältö valmisteltiin sotilaallisista lähtökohdista ja puolustusvoimien tarpeista lähtien, ottaen huomioon hallitusohjelman linjaukset ja annettu ohjaus, ja että esittelyt etenivät vaiheittain suurista kokonaisuuksista yksityiskohtiin suunnittelutyön edetessä.

Joukko-osastoja käsiteltiin ensimmäisen kerran nimillä ja paikkakunnittain seminaarissa 26.10.2011. Puolustusvoimien esityksessä esitettiin viiden joukko-osaston (Lentosotakoulu, Pohjois-Karjalan Prikaati, Keski-Suomen Rykmentti, Ilmavoimien Teknillinen Koulu ja Hämeen Rykmentti) ja yhden joukkoyksikön (Kotkan Rannikkopataljoona) lakkauttamista sekä kahdeksan joukko-osaston yhdistämistä neljäksi toiminnallisesti tehokkaammaksi kokonaisuudeksi.

Esittelykuivissa oli Uudenmaan Prikaatin osalta merkintä sen siirtämisestä Upinniemeen vuoden 2017 loppuun mennessä. Pääesikunnalle oli jo aiemmin välitetty puolustusministeriön kansliapäällikön ja virkamiesjohdon kautta puolustusministerin tahtotilan mukainen ohjaus, jonka mukaan puolustusvoimauudistuksen tarkastelu tuli rajata vain tämän hallituskauden alaisiin ratkaisuihin. Tämän linjauksen taustalla oli hallitusohjelmassa oleva vain vuoteen 2015 ulottuva ohjaus. Ilman suunnittelukehyksiä ja tulevan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjauksia ei haluttu lähteä arvioimaan muutostarpeita hallituskauden jälkeisenä aikana. Samalla ministeriössä haluttiin varmistua siitä, että puolustusvoimat varmasti hoitaa nyt sovitun kustannustason laskun hallituskauden aikana eikä siirrä tarvittavia leikkauksia hallituskauden jälkeiseen aikaan. Seminaarin aikana puolustusvoimain komentaja totesikin edellä mainittuun liittyen, että Uudenmaan Prikaatin siirtämiseen liittyvä merkintä tulee poistaa hänen aiemmin antamansa ohjauksen mukaisesti.

Lakkautettavien ja hallinnollisesti yhdistettävien joukko-osastojen listaan ei seminaarissa otettu kantaa, koska puolustusvoimien sisäinen valmistelu oli kesken. Seminaarin perusteella annetussa ohjauskirjeessä joukko-osastoja ei käsitelty.

Puolustusvoimien varsinainen esitys uudistuksen toimeenpanosta valmistui ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan seminaariin 16.12.2011. Tilaisuudessa puolustusvoimain komentaja esitteli ratkaisumallin (mukaan lukien listaus lakkautettavista joukko-osastoista), josta keskusteltiin tammikuussa järjestetyssä toisessa seminaarissa ja joka hyväksyttiin sellaisenaan ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa 8.2.2012. Uudenmaan Prikaatia ei missään vaiheessa esitetty lakkautettavaksi eikä prikaatiin liittyen tehty minkäänlaista päätöstä.

Selvityksen mukaan joukko-osastorakenteeseen liittyviä linjauksia tai rajoituksia ei esitetty esittelyjen yhteydessä tai niiden jälkeen annetuissa puolustusministeriön ohjausasiakirjoissa. Keskusteluissa joukko-osastot esiintyivät tasaveroisina, eikä niille asetettu erillisiä painotuksia. Joukko-osastoilla tai muilla laitoksilla ei missään vaiheessa käyty ”vaihtokauppaa”. Toisin sanoen Uudenmaan Prikaatia ei säilytetty jonkun toisen joukko-osaston kustannuksella. Joukot arvioitiin yhteisillä kriteereillä, niistä keskusteltiin kokonaisuutena ja käytännössä puolustusvoimien esittämä malli vietiin sellaisenaan hallituksen linjattavaksi. Puolustusvoimien kannalta ratkaisevin kriteeri liittyi sodan ajan joukkojen kouluttamisen tarpeisiin ja operatiivisiin perusteisiin.

Puolustusvoimien selvitys

Puolustusvoimain komentaja Ari Puheloinen ja Pääesikunnan päällikkö Juha Rannikko antoivat 28.2.2012 päivätyn selvityksensä.

Selvityksen mukaan puolustusministeri on toiminut puolustusvoimauudistuksen esittelijänä ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan puolustusvoimauudistusta käsittelevissä seminaareissa 16.12.2011 ja 13.1.2012 sekä istunnossa 8.2.2012. Viimeksi mainitussa ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi puolustusministerin esityksestä ponnin, jonka perusteella puolustushallinto voi edetä puolustusvoimauudistuksen toteuttamisessa kokouksessa esitetyssä muistiossa esitetyllä tavalla.

Puolustusministeriön osuus puolustusvoimauudistuksessa on ollut poliittisen ohjauksen hankkiminen, välittäminen ja antaminen puolustusvoimille sekä lakivalmistelu uudistuksen valmistelua varten. Tähän liittyen se on antanut valmisteluvaiheessa kaksi ohjauskirjettä. Lisäksi ohjausta puolustusvoimille on annettu puolustusvoimauudistusta käsittelevissä seminaareissa 26.10.2011, 29.11.2011 ja 31.1.2012, joissa paikalla on ollut puolustusvoimien ja puolustusministeriön edustajien lisäksi puolustusministeri Wallin.

Puolustusvoimauudistuksen valmistelu puolustusvoimissa perustuu puolustusministeriön ohjauskirjeeseen 1.7.2011, jossa ohjataan puolustusvoimauudistuksen suunnittelua ja toteutusta. Uudistuksen puolustusvoimissa tapahtuvaa valmistelua varten on perustettu Pääesikunnan käskyllä 1.10.2010 puolustusvoimauudistusta suunnitteleva työryhmä (Työryhmä 15). Työryhmä on toiminut hallinnollisesti osana Pääesikunnan kansliaa. Työryhmä on vastannut puolustusvoimien ratkaisumallin valmistelusta saaden ohjauksensa puolustusvoimien ylimmältä johdolta, viime kädessä puolustusvoimain komentajalta. Puolustusvoimien rooli puolustusvoimauudistuksen valmistelussa on ollut virkamiesvalmistelu.

Uudenmaan Prikaatin asema on ollut esillä jo ennen puolustusvoimauudistuksen suunnittelua merivoimien sisäisessä uudistussuunnittelussa. Puolustusvoimauudistuksen suunnitteluvaiheessa Uudenmaan Prikaatin asemaa on tarkasteltu kuten kaikkia muitakin puolustusvoimien hallintoyksiköitä. Oman erityispiirteensä asiaan on tuonut hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan ruotsinkielinen varusmieskoulutus turvataan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tämän vuoksi Pääesikunnassa on todettu asian olevan poliittinen kysymys ja uudistuksen jatkovalmistelua varten tulkinta tuli saada puolustusministeriltä tai hänen valtuuttamaltaan taholta. Lisäksi asiassa on perehdytty erityisesti lainsäädännön asettamiin velvoitteisiin (kielilaki ja hallintolaki).

Puolustusvoimien joukko-osastorakenteen uudistamista käsiteltiin puolustusvoimain komentajan ja puolustusministerin välisessä seminaarissa 26.10.2011. Tilaisuuden ennakkomateriaalina toimitettiin puolustusministeriölle puolustushaarojen rauhan ajan joukko-osastorakennetta käsittelevä muistio 20.10.2011. Mainitussa muistiossa sekä seminaarissa pidetyssä puolustusvoimien esittelystä Uudenmaan Prikaati oli mukana niiden hallintoyksiköiden joukossa, joiden asemaan oli tarkoitus tehdä muutoksia. Seminaarin yhteydessä puolustusministeri Wallin kuitenkin ohjasi puolustusvoimia niin, että Uudenmaan Prikaati jätettiin pois lopullisesta puolustusvoimauudistuksen ratkaisumallista. Lisäksi puolustusministeriön virkamiesjohto on valmistelun aikana antanut puolustusvoimien ja Pääesikunnan johdolle tietoa, joka on tulkittu ohjaukseksi ja jossa on annettu ymmärtää puolustusministerin tahtovan, että Uudenmaan Prikaatin asemaan ja sijoituspaikkaan ei tule tehdä muutoksia nykytilanteeseen nähden. Puolustusministeri ei ole ottanut kantaa Uudenmaan Prikaatin asemaan valmistelua aloitettaessa.

RATKAISU

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tehtävänä on valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuutta. Oikeuskanslerin tulee myös valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta.

Esteellisyyttä koskeva väite

Puolustusvoimista annetun lain 29 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan joukko-osaston perustamisesta, sijoituspaikasta ja lakkauttamisesta päättää puolustusministeriö puolustusvoimain komentajan tai Pääesikunnan esityksestä. Puolustusministeriön työjärjestyksen 26 §:n 1 momentin mukaan ministeri ratkaisee ministeriössä päätettävät asiat, jollei ratkaisovaltaa ole annettu ministeriön virkamiehille.

Kielilain 39 §:n 1 momentin mukaan puolustusvoimien joukko-osastojen kieli on suomi. Vähintään yksi puolustusvoimien joukko-osasto on kuitenkin ruotsinkielinen. Muita ruotsinkielisiä joukko-osastoja sekä joukkoyksiköjä samoin kuin kaksikielisiä yksiköjä voidaan tarpeen vaatiessa perustaa siten kuin puolustusvoimista annetussa lainsäädännössä säädetään.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan ruotsinkielinen varusmieskoulutus turvataan lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Hallintolain 27 §:n 1 momentin mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen. Hallintolain 28 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos hän on hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä yhteisössä, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa. Hallintolain 28 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta kuin momentissa mainitusta erityisestä syystä vaarantuu.

Puolustusministeri Stefan Wallin on maininnut Uudenmaan Prikaatin killan valtuuskunnan jäsenyytensä eduskuntaa varten antamassaan selvityksessä sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa valtioneuvoston jäsenenä.

Joukko-osastokilta ei ole hallintolain 28 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu asianosainen joukko-osastojen lakkauttamisasiassa. Kun joukko-osastokiltojen tarkoituksena on yleensä tietyn joukko-osaston tukemisen lisäksi yleisempi maanpuolustustahdon edistäminen ja kun joukko-osastokillat voivat vaalia myös lakkautettujen joukko-osastojen perinteitä, joukko-osastokillalle ei ole lähtökohtaisesti odotettavissa joukko-osastojen lakkauttamisasiassa ratkaisusta myöskään samassa lainkohdassa tarkoitettua erityistä hyötyä tai vahinkoa. Vaikka joukko-osastokillalle katsottaisiinkin jossakin yksittäistapauksessa olevan odotettavissa joukko-osastojen lakkauttamisasiassa ratkaisusta erityistä hyötyä tai vahinkoa, olisi tulkinvaraisista, olisiko killan valtuuskuntaa pidettävä samassa lainkohdassa tarkoitettuna hallitukseen tai hallintoneuvostoon rinnastettavana toimielimenä. Uudenmaan Prikaatin killan sääntöjen mukaan killan asiat hoitaa killan hallitus. Killan valtuuskunta on killan sääntöjen mukaan killan tukeva

ja neuvoa-antava elin. Killan valtuuskuntaa ei ole näkemykseni mukaan pidettävä esimerkiksi välitöntä päätösvaltaa omaavaan osakeyhtiön hallintoneuvostoon rinnastettavana elimenä.

Joukko-osastokillan valtuuskunnan jäsenen esteellisyys joukko-osastojen lakkauttamisasiassa voisi edellä sanotun johdosta tulla arvioitavaksi lähinnä hallintolain 28 §:n 1 momentin 7 kohdan yleislausekkeen perusteella. Kysymys olisi siitä, voidaanko Wallinin yhtäältä killan valtuuskunnan jäsenyyden ja toisaalta puolustusministerin aseman puolustusvoimauudistuksessa arvioida muodostavan sellaisen asetelman, joka vaarantaa hänen puolueettomuutensa.

Lainvalmisteluasiakirjoissa ja oikeuskirjallisuudessa sekä soveltamiskäytännössä on katsottu, että hallintolain esteellisyysäännöksen yleislausekkeessa tarkoitetun erityisen syyn on oltava ulkopuolisen havaittavissa ja sen puolueettomuutta vaarantavan vaikutuksen tulee olla suunnilleen samanasteinen kuin erikseen määritellyissä esteellisyyssperusteissa.

Kuten edellä on todettu, joukko-osastokiltojen, joita on 40, tarkoituksena on yleensä tietyn joukko-osaston tukemisen lisäksi yleisempi maanpuolustustahdon edistäminen. Suomenruotsalaisen maanpuolustustyön vaaliminen kanavoituu puolustusvoimien ainoan ruotsinkielisen joukko-osaston, Uudenmaan Prikaatin, joukko-osastokiltaan. Uudenmaan Prikaatin killan sääntöjen mukaan killan tarkoituksena on Uudenmaan Prikaatin tukemisen lisäksi muun muassa edistää vapaaehtoista maanpuolustustyötä ja maanpuolustushenkeä, vaalia suomenruotsalaisia maanpuolustusperinteitä sekä edistää ruotsinkielistä vapaaehtoista maanpuolustus- ja kriisinhallintakoulutusta.

Pelkästään kuuluminen Uudenmaan Prikaatin killan valtuuskuntaan ei ole nähdäkseni voinut muodostaa sellaisenaan tilannetta, joka olisi hallintolain 28 §:n 1 momentin 7 kohdan tarkoittamalla tavalla vaarantanut luottamuksen Wallinin puolueettomuuteen. Selvitysaineiston perusteella ja ottaen lisäksi huomioon kielilain 39 §:n 1 momentissa säädetty vähintään yhden ruotsinkielisen joukko-osaston lakisääteinen turvaamisvelvoite killan valtuuskuntaan kuulumisen tai ylipäänsä killan jäsenyyden ei voida osoittaa myöskään vaikuttaneen Wallinin toimintaan tavalla, joka olisi objektiivisesti tarkastellen vaarantanut luottamuksen hänen puolueettomuutensa puolustusministerinä.

Tässä sanottu koskee soveltuvin osin myös puolustusministerin valtiosihteerin asemaa yhtäältä killan valtuuskunnan jäsenenä ja toisaalta puolustusministerin valtiosihteerinä.

Uhkailua koskeva väite

Esteellisyyttä koskevan epäilyn lisäksi kantelija kertoo, että asiaan liittyi ”vakavaluonteinen kansanedustajien koskemattomuutta sivuava jälkinäytös”. Kantelijan mukaan heti eduskunnassa käydyin, muun muassa varuskuntien lakkauttamiseen kohdistuneen kyselytunnin päätyttyä ministeri Wallin olisi istuntosalin välittömässä läheisyydessä valtiosalissa puhutellut kolmea puolustusvaliokunnan jäsenenä olevaa kansanedustajaa uhkaavaan sävyyn. Kantelija lausuu Wallinin todenneen, että ”jos perussuomalaiset vielä jatkavat Dragsvik-asian julkista arvostelua, hän ryhtyy painaviin vastatoimiin”. Kantelija katsoo joutuneensa uhkailun kohteeksi ja ilmoittaa pitävänsä Wallinin ”tätä menettelyä erittäin sopimattomana ja moitittavana”.

Wallin kertoo selvityksessään, että kyselytunnin jälkeen hän kävi kantelijan tarkoittamien kansanedustajien kanssa harmittomaksi luonnehtimansa keskustelun. Hän kiistää menetelleensä asiassa lainvastaisesti tai muutoinkaan sopimattomasti. Wallinin mukaan hän kehotti keskustelun kuluessa keskustelukumppaniaan ”lopettamaan virheellisten tietojen levittämisen” lisäten, että ”muuten minunkin pitää ruveta puhumaan suoraan”.

Kantelukirjoituksen ja Wallinin selvityksen perusteella ei ole syytä epäillä, että Wallin olisi mainitussa tilaisuudessa menetellyt tavalla, joka täyttää rikoslaissa säädetyn laittoman uhkauksen tunnusmerkistön, tai että hän muutoin olisi rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat virkavelvollisuutensa. Näin ollen ja koska eduskunnassa käytävän poliittisen keskustelun sävyn ja sanavalintojen arviointi ei kuulu oikeuskanslerin tehtäviin, minulla ei ole oikeudellisia perusteita puuttua tähän kysymykseen enemmälti.

Toimenpiteet

Kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiini.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Kansliapäällikkö

Kimmo Hakonen